02/12/2018

Άγια Μετέωρα τα κάστρα της Ορθοδοξίας

/ Ιερές Μονές

Στο βορειοδυτικό άκρο της θεσσαλικής γης, ανάμεσα στους θεόρατους ορεινούς όγκους της Πίνδου και των Αντιχασίων, κοντά στην αγκαλιά του Πηνειού, συντροφευμένοι, από τα πανάρχαια χρόνια, από τις νύμφες των ελληνικών δρυμών και ποταμών, τις δρυάδες και ναϊάδες, υψώνονται σιωπηλοί κι ακίνητοι οι πέτρινοι γίγαντες των Μετεώρων και με το περήφανο και επιβλητικό τους παράστημα διακόπτουν απότομα, πάνω από την όμορφη Καλαμπάκα και το γραφικό Καστράκι, τη μονοτονία του απέραντου θεσσαλικού κάμπου, προκαλώντας δέος και έκσταση.

Related image

Image not found or type unknown

Το πέτρινο δάσος των θεάσταλτων βράχων τους σχηματίζει ένα από τα θαυμαστότερα και υποβλητικότερα τοπία του κόσμου. Εκεί ο κουρασμένος από την τύρβη και τον τάραχο των εγκόσμιων αναχωρητής ανακάλυψε τον αρμοδιότερο χώρο για την ασκητική βιοτή και ανάπαυση, τα καταλληλότερο καταφύγιο για την

αναζήτηση της ψυχικής ηρεμίας και γαλήνης, στην αγωνιώδη προσπάθειά του, με τον ίλιγγο του ύψους, να δαμάσει και να κατασιγάσει τον ίλιγγο των παθών και του βιοτικού του άγχους, μακριά από το βουητά και τη ζάλη του κόσμου.

Όμως στο θαυμαστό και εκστασιακό εκείνο τοπίο «ουκ ελάτρευσαν την κτίσιν οι θεόφρονες αλλά τον Κτίσαντα» Εκεί. στις απάτητες και κακοτράχαλες κορφές των πελώριων μετεωρίτικων λίθων, οι παράτολμοι και αποφασιστικοί ασκητές, με τις αδιάλειπτες προσευχές τους, με τους ανείκαστους πνευματικούς μόχθους και ιδρώτες τους, με την αδιάκοπη πάλη τους για την κατάσβεση των κοσμικών ορέξεων και παθών, έστησαν σταθερό τα βάθρα και ύψωσαν στέρεη τη νοητή κλίμακα που οδηγεί στα δώματα του ουρανού και καταλήγει στην ένωση με το Θείο: «Λέγει τοις μανασταίς η σαργάνη (=το δίχτυ, το καλάθι), προσέχετε, ου μόνον υμάς ανάγω από γης εις το όρος. αλλά και εις ουράνια».

Related image

Image not found or type unknown

Τα πρώτα ίχνη του μετεωρίτικου μοναχισμού χάνονται στα βάθη των αιώνων και καλύπτονται από την αχλύ των θρύλων και των παραδόσεων. Όμως οι απαρχές της μοναστικής πολιτείας των Σταγών, όπως ονομαζόταν στους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους η σημερινή Καλαμπάκα, μπορούν, με πολύ μεγάλη πιθανότητα, να αναχθούν στον ΙΑ΄ ήδη αιώνα. Φαίνεται πως τότε οι πρώτοι ερημίτες, αψηφώντας με την ακαταγώνιστη δύναμη της πίστης τους και με την αλόγιστη θέλησή τους τ’ αγριοκαίρια και τις καταιγίδες, σκαρφάλωσαν σαν τ’ αγριοπούλια τ’ ουρανού, σαν αετοί στους «φωλεούς» τους και κούρνιασαν στα κοιλώματα και στις σπηλιές των ανεμόδαρτων βράχων, αναζητώντας εκεί την ψυχική τους πληρότητα και λύτρωση: «Τοις ερημικοίς. θείω έρωτι πτερουμένοις, άπαυστος ο θείος πόθος εγγίνεται, κόσμου ούσι του ματαίου εκτός».

Έτσι, από τις αρχές ταυ ΙΒ΄ αιώνα είχε πια συγκροτηθεί όπως φαίνεται, στον χώρο των Μετεώρων, μικρή ασκητική πολιτεία, η Σκήτη της Δούπιανης ή των Σταγών, με κέντρο λατρείας τον ναό της Θεοτόκου, που αποτελούσε και το «Κυριάκο» ή «πρωτάτο» του μοναστικού συγκροτήματος. Πράγματι, «η Μονή της υπεραγίας Θεοτόκου ή Δούπιανη» μνημονευόταν σε επίσημο παλαιό πρακτικό απογραφής, των μέσων του ΙΒ΄ αιώνα, αναφερόμενο στα όρια, στις κτήσεις και στις δικαιοδοσίες της επισκοπής Σταγών.

Στον ναΐσκο αυτό της Παναγίας της Ζωοδόχου Πηγής που σώζεται οε καλή κατάσταση μέχρι σήμερα, κοντά στο Καστράκι, λίγο πιο κάτω από το μοναστήρι

του Αγίου Νικολάου του Αναπαυσά, στα ριζά απότομου και επιβλητικού βράχου και διατηρεί καλής τέχνης τοιχογραφίες των αρχών του ΙΓ΄ αιώνα συνέρρεαν από τα ασκητήρια και τις σπηλιές τους οι αυστηροί μετεωρίτες αναχωρητές κάθε Κυριακή για να τελέσουν την κοινή λατρεία στον Θεό.

Ο επικεφαλής της Σκήτης των Σταγών έφερε, κατά τα αγιορείτικα πρότυπα, τον τίτλο του «πρώτου» και καθηγουμένου της Μονής της Θεοτόκου της Δούπιανης. Ας σημειωθεί ειδή ότι μέσα στη μοναστική λιθόπολη των Σταγών μόνος αυτός, «ως πρώτος της ασκήσεως είχε και το της ηγουμενείας όνομα».

Κατά τα μέσα του ΙΔ΄ αιώνα δεσπόζει, με τη μεγάλη δράση και ακτινοβολία της, η επιβλητική μορφή του «πρώτου» της σκήτης των Σταγών και καθηγούμενου της Δούπιανης κυρ-Νείλου. Ο ιερομόναχος Νείλος, που μνημονεύεται συχνά σε έγγραφα, επιγραφές και άλλα κείμενα της εποχής, είναι ο ιδρυτής και κτίτορας, κατά το έτος 1366/67 της Μονής της Υπαπαντής (αρχικά Αναλήψεως του Κυρίου) η οποία σήμερα είναι ακατοίκητη και ανήκει στη Μονή του Μεγάλου Μετεώρου. Ο ναός της Υπαπαντής τοιχογραφήθηκε, όπως μαρτυρεί η επιγραφή του, το έτος 1366/67 και αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα ζωγραφικά σύνολα του β΄ μισού του ΙΔ΄ αιώνα.

Περισσότερα από είκοσι μοναστήρια, σκαρφαλωμένα στους θεόκτιστους βράχους, συγκροτούσαν τη μοναστική «λιθόπολη» των μετεωριτών αναχωρητών. Πολλά απ’ αυτά πρωτοκτίστηκαν το ΙΔ΄ αιώνα και στη συνέχεια ανακαινίστηκαν εκ βάθρων και συμπληρώθηκαν κατά το ΙΣΤ΄ αι., περίοδο ιδιαίτερης ακμής και άνθησης του μοναχισμού στα Μετέωρα, αλλά και γενικότερα ο ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο.

Με την καταλυτική φθορά του χρόνου, με τις κάθε λογής περιπέτειες και δυσκολίες στο πέρασμα των αιώνων, οι περισσότερες από τις άλλοτε ακμάζουσες μετεωρίτικες μονές ερημώθηκαν ερειπώθηκαν και παραδόθηκαν στο μαρασμό και στον αφανισμό. Τα χαλάσματα και τ’ απομεινάρια τους, άλλοτε λιγοστά κι άλλοτε περισσότερα (Αγίας Μονής, Παντοκράτορος, Προδρόμου, Υψηλότερος κ.ά.), πάνω στους απρόσιτους και σκιαχτερούς βράχους, άφωνα και θλιμμένα, χωρίς τους ήχους πια της γλυκιάς ψαλμωδίας και την ευωδιά του μοσχοθυμιάματος εδώ και χρόνια τώρα ταράζονται, στις άγριες θύελλες του χειμώνα, μόνο από τους θρηνητικούς κρωγμούς των γυπαετών και των κοράκων αλλά και από τα γλυκολαλήματα των αηδονιών τα ανοιξιάτικα χαρούμενα πρωινά που συνθέτουν ένα παναρμόνιο εωθινό δοξολόγημα για το μεγαλείο και την πανσοφία του Πλάστη. Τα εγκαταλειμμένα και χορταριασμένα ρεποθέμελα των γκρεμισμένων αυτών μοναστηριών φέρνουν στα χείλη μας τη ρήση του ψαλμωδού: «Επ’ αυτά τα πετεινό του ουρανού κατασκηνώσει, εκ μέσου των πετρών δώσουσι φωνήν…»

Σήμερα, έξι μοναστήρια πάνω στις αγιομετεωρίτικες πέτρες συνεχίζουν χωρίς διακοπή για εξακόσια και περισσότερα χρόνια, γνήσια, αυστηρή και απαραχάρακτη την παράδοση του ορθόδοξου μοναχισμού η Μονή του Μεγάλου Μετεώρου ή της Μεταμορφώσεως, Βαρλαάμ. Αγίου Στεφάνου, Αγίας Τριάδας Αγίου Νικολάου Αναπαυσά και Ρουσανού.

Μονή Μεγάλου Μετεώρου.

Η Μονή του Μεγάλου Μετεώρου ή της Μεταμορφώσεως ιδρύθηκε λίγο πριν από τα μέσα του ΙΔ΄ αιώνα από τον όσιο Αθανάσιο την Μετεωρίτη, ο οποίος και υπήρξε ο πρώτος κτίτορας της μονής και οργανωτής συστηματικού μοναστικού κοινοβίου. Γι’ αυτό η ίδρυση του μοναστηριού αυτού θεωρείται σταθμός ή μάλλον αφετηρία του οργανωμένου μετεωρίτικου μοναχισμού.

Ο όσιος Αθανάσιος γεννήθηκε περί το έτος 1302 στη μεσαιωνική πάλη των Νέων Πατρών, τη σημερινή Υπάτη και το κοσμικό του άνομα ήταν Ανδρόνικος. Σε πολύ μικρή ηλικία έμεινε ορφανός και από τους δύο γονείς του. Μετά την κατάληψη της γενέθλιας πάλης του από τους Καταλανούς του δουκάτου των Αθηνών, περί το έτος 1319 και μετά πολυετείς αναζητήσεις και περιπλανήσεις κατέληξε στο Αγιον Όρος γύρω στα 1332 όπου έλαβε το μοναχικά σχήμα υπό το όνομα Αντώνιος, σε ηλικία τριάντα περίπου χρόνων. Σύντομα έγινε και μεγαλόσχημος και μετονομάστηκε σε Αθανάσιο, παίρνοντας επάξια όπως απέδειξε η μετέπειτα πολιτεία του, το όνομα του θεμελιωτή του αγιορείτικου μοναχισμού Αθανασίου του Αθωνίτη (+ca. 1004).

Οι αντίξοες περιστάσεις των καιρών, κυρίως όμως η Θεία πρόνοια και βούληση, παρακίνησαν τον Αθανάσιο μαζί με τον γέροντά του ιερομόναχο Γρηγόριο να εγκαταλείψουν το Αγιον Όρος και να αναζητήσουν το ασκητικό ερημητήριό τους στους ευλογημένους βράχους των Σταγών.

Γύρω στα 1340 εγκαταστάθηκε ο Αθανάσιος οριστικά στον λεγόμενο Πλατύ Λίθο ή Πλατόλιθο. Που ο ίδιος απεκάλεσε Μετέωρο. Εκεί στην αρχή έκτισε ναό της Παναγίας της Μετεωρίτισσας Πέτρας, όπως επονομάστηκε και αργότερα, μετά το έτος 1348 ναό προς τιμήν του Μεταμορφωθέντος Σωτήρος Χριστού.

Η πνευματική ακτινοβολία και αίγλη του Μετεωρίτη ασκητή προσήλκυσε σύντομα πολυπληθή μοναστική αδελφότητα, για την κοινοβιακή διαβίωση της οποίας συνέταξε ο ίδιος αυστηρό «κανονικό τύπο: που υπήρξε η βάση και τα θεμέλιο του μετεωρίτικου μοναχισμού. Αλλά και η τότε πολιτική ηγεσία δηλαδή οι Σέρβοι ηγεμόνες των Τιράνων επεδίωξαν τη φιλία και τις σχέσεις με τον όσιο ασκητή. Ας σημειωθεί εδώ ότι τα μοναστήρια, με την επιρροή που ασκούσαν στο λαό, θεωρούνταν ανέκαθεν κέντρα στήριξης και της ηγεμονικής εξουσίας. Γι’ αυτό και οι κατά καιρούς ηγεμόνες ευεργετώντάς τα πλουσιοπάροχα, επιδίωκαν πάντοτε την εύνοια τους.

Ο Αθανάσιος πέθανε ήρεμα και ειρηνικά γύρω στα 1380. σε ηλικία 78 χρόνων, από ηπατική ασθένεια.

Άμεσος διάδοχός του και δεύτερος κτίτορας της μονής υπήρξε ο μοναχός όσιος Ιωάσαφ, πρώην «βασιλεύς» Ιωάννης Ούρεσης Παλαιολόγος, γιος του Ελληνοσέρβου βασιλιά Ηπείρου και Μεγάλης Βλαχίας (=Θεσσαλίας). με έδρα τα Τρίκαλα Συμεών Ούρεση Παλαιολόγου (1359-1370).

Ο Ιωάννης Ούρεσης πολύ σύντομα σε ηλικία 22 περίπου χρόνων, μεταξύ των ετών 1372 και 1373, οιστρηλατημένος από το θείο έρωτα και την κλίση του προς τον «μονήρη και άζυγον βίον», εγκατέλειψε το σκήπτρο της κοσμικής εξουσίας και

αντάλλαξε τη βασιλική αλουργίδα με το φτωχικό μοναχικά τριβώνιο. Αποσύρθηκε έτσι στη Μονή του Μεγάλου Μετεώρου, όπου περιβλήθηκε το αγγελικό σχήμα και μετονομάστηκε σε Ιωάσαφ,

Ο Ιωάσαφ το έτος 1387/88. σύμφωνα με τις επιγραφικές μαρτυρίες, επεξέτεινε και ανοικοδόμησε μεγαλοπρεπέστερο τον αρχικό ναό που είχε ανεγείρει ο Αθανάσιος προς τιμήν της Μεταμορφώσεως του Χριστού Πρόκειται για το σημερινό ναόσχημο ιερό του καθολικού της μονής, που κοσμείται, κατά το μεγαλύτερο του μέρος, με ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες του 1483.

Ο Ιωάσαφ, «το εκ ρίζης βασιλικής βλάστημα», «ο κατά κόσμον ευγενέστατος και εν μοναχοίς οσιώτατος» πέθανε γύρω στα 1422/23. Τον Αθανάσιο και Ιωάσαφ. «τους του Μετεώρου οικήτορας και ναού του θείου δομήτορας» η Εκκλησία κατέταξε στη χορεία των οσίων και τιμά τη μνήμη τους στις 20 Απριλίου. Οι ιερές κάρες και των δύο κτιτόρων φυλάσσονται στη μονή ως θησαυρός πολυτίμητος.

Στα μέσα του ΙΣΤ΄ αιώνα η Μονή του Μεγάλου Μετεώρου γνώρισε ιδιαίτερη ακμή και άνθηση. Τον Οκτώβριο του 1540 την επισκέφθηκε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιερεμίας Α΄ και με συγίλλιό του αναγνώρισε και κατοχύρωσε τα προνόμια και την πλήρη ανεξαρτησία της. Πρόσφατα, το 1990, 450 ακριβώς χρόνια μετά την πρώτη πατριαρχική περιοδεία στα Μετέωρα, η σεπτή κορυφή της Ορθοδοξίας, ο μακαριστός Οικουμ. Πατριάρχης Δημήτριος Α΄ επισκέφθηκε ως ταπεινός προσκυνητής την αγιασμένη λιθόπολη των Σταγών, λαμπρύνοντας έτσι τις εορταστικές εκδηλώσεις που έγιναν τότε για την επέτειο της συμπλήρωσης εξακοσίων χρόνων από την ανέγερση του παλαιού καθολικού της Μονής του Μεγάλου Μετεώρου.

Στα 1544/45 ανεγέρθηκε ο μεγαλόπρεπος κυρίως ναός και η λιτή του σημερινού επιβλητικού καθολικού της μονής. Ο ναός. που ακολουθεί το γνωστό αρχιτεκτονικό αθωνικό τύπο, αγιογραφήθηκε μαζί με τη λιτή στα 1552, επί ηγουμένου Συμεών. Η τοιχογράφηση αυτή αποτελεί ένα από τα αξιολογότερα σύνολα κρητικής τεχνοτροπίας της μεταβυζαντινής ζωγραφικής.

Ο ίδιος ηγούμενος έκτισε στα 1557 και την τράπεζα, σημερινό σκευοφυλάκιο – μουσείο της μονής. Για όλες αυτές τις δραστηριότητες του ο πολυπράγμων Ηπειρώτης ιερομόναχος θεωρείται ως τρίτος κτίτορας του μοναστηριού.

Τον Ιούλιο του 1572 ανεγέρθηκε το νοσοκομείο-γηροκομείο. πολύ ενδιαφέρον από αρχιτεκτονική άποψη κτίσμα. Στη β΄ δεκαετία του ΙΣΤ΄ αιώνα, με έξοδα του φιλόθρησκου και δυναμικού βοεβόδα της Βλαχίας Νεάγκοε Μπασαράμπα (1512-1521) κατασκευάσθηκε ο πύργος για το δίχτυ και η κατακόρυφη ξύλινη

ανεμόσκαλα για την προσπέλαση στη μονή.

Ανάμεσα στους παλαιούς ηγουμένους εξέχουσα θέση κατέχει για την ποικίλη δραστηριότητά του (πνευματική, οικοδομική, αφιερώματα διάφορα, κ.ά.) ο Παρθένιος Ορφίδης (1779 περίπου ±1807) ο «μουσικώτατος» και «ψάλτης».

Η μονή έχει και δύο παλαιά παρεκκλήσια, του Τιμίου Προδρόμου (ΙΖ΄ και ΙΗ΄ αι.) και των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης (του 1789)

Μονή Βαρλαάμ

Η Μονή Βαρλαάμ, απέναντι από τα Μεγάλο Μετέωρο ιδρύθηκε κι αυτή στα μέσα του ΙΔ΄ αιώνα από τον σύγχρονο του οσίου Αθανασίου του Μετεωρίτη ασκητή Βαρλαάμ, στον οποίο οφείλει και τη μέχρι σήμερα ονομασία της.

Οι πραγματικοί όμως κτίτορες της μονής είναι οι Γιαννιώτες αδελφοί ιερομόναχοι όσιοι Θεοφάνης (+17 Μαΐου 1544) και Νεκτάριος(+7 Απρ 1550).

Καταγόμενοι από πλούσια και επιφανή οικογένεια, απαρνήθηκαν την κοσμική δόξα και τα πρόσκαιρα αγαθά, και πολύ νέοι, περί το έτος 1495 περιβλήθηκαν το μοναχικά σχήμα. Μόνασαν αρχικά στο Νησί των Ιωαννίνων, στην αγιορείτικη Μονή Διονυσίου, στο Νησί των Ιωαννίνων πάλι. όπου έκτισαν τη Μονή του Τιμίου Προδρόμου και τελικά γύρω στα 1510/11. κατέληξαν στους μετεωρίτικους βράχους, αναζητώντας εκεί την ασκητική τους τελείωση και την υπερκόσμια γαλήνη.

Μεταξύ των ετών 1541 και 1544 έκτισαν προς τιμήν των Αγίων Πάντων, τα σημερινό αγιορείτικου τύπου κομψό και μεγαλόπρεπο καθολικό της μονής. Ο κυρίως ναός αγιογραφήθηκε το 1548. και με βάση τεχνοτροπικά κριτήρια η λαμπρή αυτή τοιχογράφηση αποδίδεται στο διάσημο Θηβαίο ζωγράφο Φράγκο Κατελάνο. Δεκαοχτώ χρόνια αργότερα στα 1566, τοιχογράφησαν τη λιτή (εσωνάρθηκα) οι Θηβαίοι επίσης αδελφοί αγιογράφοι, ο Γεώργιος ιερέας και Σακελλάριος Θηβών και ο Φράγκος, που έφεραν το επώνυμο Κονταρής.

Στο βορειοδυτικό άκρο του βράχου βρίσκεται το παρεκκλήσι των Τριών Ιεραρχών, μονόκλιτο δρομικό ναΐδριο, που κτίστηκε το 1627 και ιστορήθηκε με καλής τέχνης τοιχογραφίες το 1637 από τον Καλαμπακιώτη ιερέα Ιωάννη Το σημερινό παρεκκλήσι αντικατέστησε παλαιότερα ομώνυμο ναΐσκο που αρχικά είχε οικοδομήσει ο πρώτος οικιστής του βράχου αναχωρητής Βαρλαάμ και στη συνέχεια είχαν ανακαινίσει οι αδελφοί Αψαράδες Θεοφάνης και Νεκτάριος.

Από τα παλαιά κτίσματα της μονής ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον

παρουσιάζουν η τράπεζα, η εστία και το νοσοκομείο – γηροκομείο.

Μονή Αγίου Στεφάνου

Η Μονή του Αγίου Στεφάνου, στο νοτιοανατολικό άκρο της συστάδας των μετεωρίτικων βράχων έχει (από του έτους 1961) γυναικεία αδελφότητα. Πότε ακριβώς ιδρύθηκε δεν είναι γνωστό. Ίσως το άνομα του Ιερεμία, που αναφερόταν σε χαμένη σήμερα επιγραφή του 1191/92. να δηλώνει τον πρώτο όσιο ερημίτη που αναρριχήθηκε σε κάποια σπηλιά του ευλογημένου αυτού βράχου.

Βέβαιοι ωστόσο κτίτορες της μονής αναφέρονται δύο· Πρώτος ο αρχιμανδρίτης όσιος Αντώνιος, γύρω στο πρώτο μισό του ΙΕ΄ αιώνα τον οποίο μεταγενέστερη παράδοση έχει συνδέσει με την ένδοξη βυζαντινή οικογένεια των Καντακουζηνών, και δεύτερος ο ιερομόναχος όσιος Φιλόθεος από τη Σθλάτενα (σημερινό Ρίζωμα Τρικάλων), που λίγο πριν από το 1545 ανακαίνισε ή μάλλον ξανάκτισε από τα θεμέλιά του το παλαιό μικρό και κομψό καθολικό της μονής, το ναό του Αγίου Στεφάνου. Τότε ή και λίγο αργότερα έγινε η τοιχογράφησή του από άγνωστο ζωγράφο. Ο αρχικός ναΐσκος που ανακαίνισε ο Φιλόθεος, ανάγεται πιθανότατα, στο ΙΔ΄/ΙΕ΄ αιώνα. Στα 1798 επί επισκόπου Σταγών Παϊσίου του Κλεινοβίτη και επί ηγουμένου Αμβροσίου, κτίστηκε κατά τον γνωστό αγιορείτικα αρχιτεκτονικό τύπο το σημερινό επιβλητικό καθολικό προς τιμήν του Αγίου Χαραλάμπους, του οποίου η κάρα φυλάσσεται εκεί ως ιερό θησαύρισμα, δώρο πολυτίμητο ρουμανικών ηγεμονικών οίκων.

Η Μονή της Αγίας Τριάδος, σκαρφαλωμένη πάνω στον απότομο και μεγαλόπρεπο βράχο της, ήδη σε έγγραφο του Συμεών Ούρεση Παλαιολόγου, του έτους 1362. μαρτυρείται ως οργανωμένο μοναστήρι.

Ο σημερινός κυρίως ναός του καθολικού φαίνεται πως κτίστηκε, σύμφωνα με εντοιχισμένη ενεπίγραφο πλίνθο, το 1475/76. Η Τωρινή τοιχογράφησή του είναι έργο των ζωγράφων Αντωνίου ιερέα και του αδελφού του Νικολάου και έγινε τα 1741. Ο νάρθηκας κτίστηκε το 1689 και αγιογραφήθηκε το 1692.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το παρεκκλήσι του Τιμίου Προδρόμου, μικρός κυκλικός ναός με θόλο, λαξευμένος στο βράχο, κατάγραφος με καλής τέχνης τοιχογραφίες του έτους 1682.

Μονή του Αγίου Νικολάου Αναπαυσά

Η Μονή ταυ Αγίου Νικολάου Ανάαπαυσά, κοντό στο γραφικό Καστράκι, οφείλει πιθανότατα την ονομασία της σε κάποιον παλαιό κτίτορά της, που θα πρέπει να τοποθετηθεί χρονικά στον ΙΔ΄ αιώνα, μαζί με τις απαρχές της μοναστικής ζωής

πάνω στο βράχο αυτό.

Το μοναστήρι όμως ανακαινίστηκε ριζικά κατά την πρώτη δεκαετία του ΙΣΤ΄ αιώνα, οπότε και ανεγέρθηκε από τα θεμέλιά του το σημερινό μικρό ωραίο καθολικό (ναός του Αγίου Νικολάου) από το μητροπολίτη Λαρίσης άγιο Διονύσιο τον Ελεήμονα (+28 Μάρτ. 1510) και από τον έξαρχο Σταγών ιερομόναχο Νικάνορα (+ περί το 1521).

Τον Οκτώβριο του 1527. σύμφωνα με την κτιτορική επιγραφή, ο περίφημος Κρητικός ζωγράφος Θεοφάνης Στρελίτζας έχει αποπερατώσει την αγιογράφηση του καθολικού.

Ιδιαίτερη σημασία έχει το μικρό Παρεκκλήσι του Αγίου Αντωνίου, γιατί στους τοίχους ταυ διατηρεί λίγα υπολείμματα παλαιών τοιχογραφιών, που ανάγονται ισως στο ΙΔ΄ αιώνα.

Μονή Ρουσάνου

Η Μονή Ρουσάνου. κτισμένη κι αυτή στον εντυπωσιακά κατακόρυφο στύλο της, του οποίου φαίνεται σαν φυσική απόληξη, έχει σήμερα γυναικεία αδελφότητα. Την επωνυμία της έλαβε ίσως από τον πρώτο οικιστή του βράχου ή τον κτίτορα του παλαιού ναού (ΙΔ΄/ΙΕ΄ αι.). Την τωρινή οικοδομική μορφή της πήρε στα μέσα του ΙΣΤ΄ αιώνα.

Μεταξύ των ετών 1527 και 1529 οι Γιαννιώτες αδελφοί ιερομόναχοι Ιωάσαφ και Μάξιμος ανέβηκαν στο στύλο του Ρουσάνου, οπότε ανακαίνισαν και ανέκτησαν το ερειπωμένο και εγκαταλειμμένο παλαιό καθολικό (της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος) της μονής. Η διαθήκη τους, γραμμένη σε περγαμηνή τον Φεβρ. του 1545, αναφέρεται και στις οικοδομικές και άλλες δραστηριότητές τους.

Η ωραία τοιχογράφηση του καθολικού, κρητικής τεχνοτροπίας, έγινε στα 1560 από άγνωστο ζωγράφο όταν ηγουμένευε στη μονή ο ιερομόναχος Αρσένιος.

Προσφορά

Οι μονές των Μετεώρων, στο πέρασμα των έξι αιώνων, μέσα από ποικίλες περιπέτειες και συμφορές (επιδρομές αθέων και ασεβών κατακτητών, λεηλασίες κ.ά.) δεν έλειψαν ποτέ και από τους αγώνες του Έθνους. Η προσφορά τους υπήρξε μεγάλη και πολύπλευρη.

Στα 1616, Μεγάλη Παρασκευή ανήμερα, ο Αρσλάν μπέης των Ιωαννίνων με τ’

ασκέρι του, με δόλο ανέβηκε στη Μονή του Μεγάλου Μετεώρου εκτέλεσε εν ψυχρώ αρκετούς από τους ανυποψίαστους μοναχούς και λεηλάτησε άγρια το μοναστήρι.

Στα σκοτεινά και δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας, στις μονές έβρισκαν συχνά ασφαλές καταφύγιο και ζεστασιά οι κατατρεγμένοι και καταδιωκόμενοι από τον Τούρκο πασά κάτοικοι της περιοχής των Τρικάλων, όπως μας πληροφορεί ενθύμηση του 1757.

Στα 1808/1809 τα μετεωρίτικα μοναστήρια ενίσχυσαν και υπέθαλψαν το εθνεγερτικό κίνημα του φλογερού ιερωμένου παπά-Θύμιου Βλαχάβα και αντιμετώπισαν όλα στη συνέχεια την εκδικητική μανία του θηριώδους Αλή Πασά των Ιωαννίνων μετά τη σύλληψη και το μαρτυρικό τέλος του θρυλικού ιερέα.

Η Μονή του Αγίου Δημητρίου, που υπήρξε το ορμητήριο του Παπαθύμιου, του θρυλικού «σταυραετού των Χασίων», ισοπεδώθηκε κυριολεκτικά από τα τηλεβόλα των Τουρκαλβανών, ενώ οι ηγούμενοι και όλων των άλλων μετεωρίτικων μοναστηριών αιχμαλωτίστηκαν, μεταφέρθηκαν και κλείστηκαν στα φοβερά μπουντρούμια των Ιωαννίνων.

Η ενθύμηση του απλοϊκού και αγράμματου παπά-Χρύσανθου από τα Τρίκαλα (κωδ. Μ. Βαρλαάμ 106) με τρόπο συγκινητικό, λακωνικό αλλά και πολύ εύγλωττο, απεικονίζει τα τραγικά γεγονότα: -1809.. έπιασε ο καπιτάν πασιάς τον Παπαθύμιο Πλαχάβα και έστειλε εις τα Ιωάννινα στο βιζύρη και τον έκαμι ζτηρένα τέσσιρα... και τελειώνοντας ο πόλεμος έστειλε ο βεζύρης και εβούλλωσε τα μοναστήρια και επήρε και του γούμενος από ’νι εις τα Ιωάννινα έως την σήμερον ημέραν».

Ποικιλότροπα ενίσχυσαν τα μοναστήρια και τον Μακεδονικό Αγώνα, όπως αποδεικνύουν έγγραφα της Μονής του Μεγάλου Μετεώρου. Στον άτυχο πόλεμο του 1897, αλλά και στην περίοδο της γερμανικής Κατοχής ουσιαστικά και γενναιόδωρα βοήθησαν πάλι τους κατοίκους της περιοχής.

Και τώρα όμως μεγάλη υπήρξε και συνεχίζεται η προσφορά τους στους δοκιμαζόμενους ομόδοξους αδελφούς των Βουλγαρίας. Σερβίας και Αλβανίας ιδιαίτερα.

Τέλος, εκτός από το άλλο πλούσιο κοινωνικά και φιλανθρωπικά τους έργο, πολλά συνεισέφεραν και στην Παιδεία, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, μέχρι τα τέλη του περασμένου αιώνα, πληρώνοντας δασκάλους και συντηρώντας σχολειά. Σήμερα, τα έξι μετεωρίτικα μοναστήρια, φιλόκαλλα ανακαινισμένα και συντηρημένα, με απόλυτο σεβασμό πάντοτε και αγάπη προς την παράδοση και την Ιστορία, αποτελούν έπαλξη του ορθόδοξου μοναχισμού και κιβωτό ιερή των εκκλησιαστικών και εθνικών μας παραδόσεων.

(Πηγή: Η Καθημερινή. «Επτά Ημέρες» – αφιέρωμα Τα Άγια Μετέωρα. 6 Φεβρουαρίου 1994, σ. 2-6)